

TALOUSARVION 2023 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2023-2025 LAADINTAOHJE

Kunnanhallitus 19.9.2022

Toimielimille

TALOUSARVION 2023 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2023-2025 LAADINTAOHJE

Yleistä

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talous ja velvoitteet. Sen hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös kolmea tai useampaa vuotta koskeva taloussuunnitelma, jonka ensimmäinen vuosi on talousarviovuosi. Talousarviossa ja –suunnitelmassa on hyväksyttävä kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Talousarvion raami perustuu vuoden 2022 ulkoiseen taloussuunnitelmaan huomioiden talousarvioennustetta laadittaessa havaitut tuloarvio- tai määrärahamuutokset, jotka viedään talousarviomuutoksina valtuustolle. Lemin kunnan taloussuunnittelussa on keskityttävä oman toiminnan mahdollisimman taloudelliseen järjestämiseen. Talousarviovalmistelu vuodelle 2023 tapahtuu tämän hetken toiminnan ja aiemmin tehtyjen ratkaisujen pohjalta. Tuloarviot ja määrärahat tulee arvioida talousarvio- ja suunnitelmaehdotukseen realistiselta pohjalta.

Talousarvion tulee pohjautua kunnanvaltuuston hyväksymään kuntastrategiaan ja siinä on huomioitava aiemmin tehdyt muut ratkaisut mm. talouden tasapainottamisohjelma ja valtuustoaloitteet, jos niillä on sitovia kustannusvaikutuksia.

Talousarviotileihin on tehty muutoksia eli esimerkiksi talousarviotili 5355 Asiantuntijapalvelut korvautuu tileillä 5100 Asiantuntijapalvelut ja 5105 Toimistopalvelut. Muista tili- ja kustannuspaikkojen nimimuutoksista on tiedotettu/tiedotetaan Teamsin Lemin kunta -tiimin Taloushallinto-kanavan viesteissä. Muutokset on viety raamiin/talousarvio- ja taloussuunnitelmavuosille. Talousarviotilien sisällöstä on ohjeistettu aurakäsikirjassa <https://www.valtiokonttori.fi/maaraykset-ja-ohjeet/kuntien-ja-kuntayhtymien-automaattisen-talousraportoinnin-kasikirja-aura/>.

Talousarvio laaditaan 100 euron tarkkuudella. Tuloarviot ja määrärahat ovat ilman arvonlisäveroa. Verollisia hintoja käytetään vain niissä menoissa, jotka ovat vähennysrajoitusten alaisia (ns. kunnan oma käyttö).

Myös suunnitelmavuodet 2024 ja 2025 tulee arvioida tiedossa olevien muutosten osalta.

Kuntaliitto on päivittänyt talousarviosuosituksia. Tässä suosituksessa annetaan käytännön ohjeita ja malleja, joita kunnat voivat soveltaa omaan toimintaansa. Suositus löytyy osoitteesta: <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2022/2165-kunnan-ja-kuntayhtymien-talousarvio-ja-suunnitelma>.

TALOUSARVION 2023 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2023-2025 LAADINTAOHJE

KÄYTTÖTALOUSOSA

Palkat ja sivukulut, työllistetyt

Kunta-alan työehtosopimus kaudelle 1.5.2022 – 30.4.2025 on hyväksytty 8.6.2022. Raamissa on varauduttu kustannustason nousuun ja varaus kattaa työehtosopimuksen vuoden 2023 palkankorotukset. Palkkausmäärärahat on syytä tarkistaa vastaamaan tiedossa olevia virka- ja työsopimuksia.

Vuonna 2023 palkkakustannukset nousevat keskimäärin 3,05 %:a ja vuonna 2024 keskimäärin 3,11 %:a.

Luottamushenkilöiden ja työntekijöiden kokouspalkkiot on tarkistettu vastaamaan edellisen vuoden toteutumaa ja huomioiden talouden tasapainottamisen linjaus palkkioiden puolittamisesta. Työllistettävien palkat kohdistetaan aiheuttamisperiaatteen mukaisesti työllistettävälle kustannuspaikalle ja niihin saadut palkkatuet samalle kustannuspaikalle. Työllistettävien palkkoja on raamissa ruokapalveluissa 24 800 euroa ja siivouspalveluissa 16 000 euroa. Toimialojen tulee huomioida talousarvioissaan työllistetyt ja siviilipalvelusta suorittavat.

Työnantajan sosiaalivakuutusmaksuista vuodelle 2023 käytetään talousarviovalmistelussa seuraavia lukuja:

- Palkkaperusteinen eläkemaksu
 - Kunta-alan eläkejärjestelmä 17,23 %
 - Valtion eläkejärjestelmä 17,70 %.
- Sairausvakuutusmaksu 1,44 %
- Tapaturmavakuutusmaksu 0,8 %
- Työttömyysvakuutusmaksu 1,3 %

Intime Talouden Suunnittelu -ohjelma laskee automaattisesti palkkaperusteiset henkilösivukulut. Palkkaperusteiset prosentit täsmentyvät talousarviovalmistelun myötä. Tarkemmat ohjeet ja muutokset lukuihin määrittelee talousasiantuntija yhdessä palkkasihteerin kanssa.

Eläkemenoperusteinen eläkevakuutusmaksu poistuu ja vuoden 2023 alusta lähtien kunnat ja hyvinvointialueet maksavat tasausmaksua. Tasausmaksun perusteet muuttuvat täysin ja arvio Lemin kunnan tasausmaksusta, 177 800 euroa, on saatu Kevan työnantajan verkkopalvelusta. Vuoden 2023 talousarvioon tulee ensimmäistä kertaa tasausmaksu. Se budjetoidaan henkilösivukulujen ryhmään tilille 4110 Eläkevakuutusmaksut. Tasausmaksu budjetoidaan varsinaisille palveluluokilleen palveluluokkien toimintakatteiden ja poistojen sekä arvonalentumisten (=nettokustannusten ja poistojen sekä arvonalentumisten) suhteessa. Mikäli kunta kirjaa tasausmaksun kokonaisuudessaan luokalle 5501 Tukipalvelu, tasausmaksu tulee vyöryttää varsinaisille palveluluokille edellä mainitulla tavalla. Tasausmaksu tulee jakaa palveluluokille edellä mainitulla tavalla, jotta se on mahdollista saada osaksi kunnan peruspalvelujen valtionosuuspohjaa. Tasausmaksun budjetoinnin pohjatietona on käytetty edellisen tilivuoden palveluluokkoista toteumaa.

TALOUSARVION 2023 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2023-2025 LAADINTAOHJE

Muut tehdyt muutokset raamissa

Talousasiantuntijan toimesta on talletettu kunnan kiinteistö- yms. vakuutusmaksut aiheuttamisperiaatteen mukaan vuoden 2022 toteutuman määräisenä. Lämmityskulut on arvioitu puolen vuoden toteuman ja loppuvuoden arvion mukaan 15 % korotetuin hinnoin. Sähkö on tarkistettu vastaamaan edellisvuoden toteutumaa, tosin sähkön kulutukseen on asetettu talouden tasapainottamistavoite sähkön hintanousupaineiden lisäksi.

Eksoten ja pelastustoimen siirtyminen hyvinvointialueelle tapahtuu 1.1.2023. Tästä aiheutuvat muutokset on huomioitu raamissa asiakaspalveluiden vähenemisenä ja sisäisen vuokratulon muuttuessa ulkoiseksi. Hyvinvointialue vuokraa siirtyvän toiminnan käytössä olevat tilat vähintään kolmen vuoden ajaksi. Ulkoisessa raamissa on näiden tilojen vuokratuotto huomioitu vuoden 2022 sisäisten vuokrien suuruksena. Arviot tulee tarkistaa Kiinteistötoimi ja tukipalvelut -tulosalueen osalta.

Talouden tasapainottamisohjelman toimenpiteet, jotka on huomioitu raamissa:

	2022	2023	2024
Tulot			
Omaisuuksien myynti	150 000	200 000	200 000
Menot			
Pankkien palvelumaksut		3 330	3 330
Luovuttu taksilinjat	7 500	14 500	14 500
Kokouspalkkioiden puolittaminen		22 800	
Yhdysluokan purkaminen		45 000	45 000
Kirjamäärärahojen vähennys	4 500	4 500	4 500
Lehtimäärärahojen vähennys	1 000	1 000	1 000
Kirjaston henkilöstöjärjestelyt		37 700	37 700
Kirjastojohtonsopimus	4 100	4 100	4 100
Menot, säästövaikutus	17 100	132 930	110 130
Tulojen lisäys, menojen säästö	167 100	332 930	310 130

Sisäiset veloitukset

Talousarvion raami on laadittu ainoastaan ulkoisten erien osalta. Käytännössä talousarviossa huomioidaan myös sisäiset erät. Ainoastaan raamiin vertaaminen tapahtuu pelkästään ulkoisten erien osalta. Sisäiset erät tarkistetaan ennen lopullisen talousarvioesityksen 2023 laatimista. Laskentaperiaatteissa on tehty muutos Meitan ict-kulujen jakamisesta laskujen liitteiden mukaan vuoden 2023 talousarvion osalta. Sisäiset veloitukset lasketaan talousasiantuntijan toimesta ulkoisten erien jälkeen.

Lautakunnan esitys vuoden 2023 talousarvioksi

Talousarviossa perusteluina esitetään tulosalueen palvelusuunnitelma ja sen mahdolliset painopistealueet, sitovat tuloarviot ja määrärahat sekä sitovat määräykset ja tavoitteet. Tavoitteita ja mittareita määriteltäessä on kiinnitettävä huomioita siihen, että toteutumisen mittaaminen on mahdollisimman yksiselitteistä ja luotettavaa. Jokaista strategista tavoitetta kohden tulisi olla 1–2 tavoitetta/toimenpidettä. Tavoitteet ovat väline, jolla kunnanvaltuusto

TALOUSARVION 2023 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2023-2025 LAADINTAOHJE

ohjaa toimintaa. Ehdotuksen laatijat vastaavat siitä, että euromääräinen ehdotus ja tavoitteet vastaavat toisiaan.

Johtoryhmä työstää tavoitteille ja mittareille yhtenäisen esittämistavan talousarviokirjaan ja käyttösuunnitelmaan. Johtoryhmä valmistelee tarkemmat ohjeet, kuten lomakepohjat ja ohjeistaa kunkin toimielimen käytännön työn valmistelun.

TULOSLASKELMAOSA

Verotulot

Kunnan verotulot raamissa perustuvat Suomen Kuntaliitolta elokuussa saatun veroennustekehikkoon. Tuloveroprosentti vuodelle 2023 on leikattu 12,64 %-yksikköä vuoden 2022 vastaavasta.

Yhteenveto, 1 000 €					
TILIVUOSI	2021	2022**	2023**	2024**	2025**
Verolaji					
Kunnallisvero	10 528	10 256	5 237	4 956	5 018
Muutos %	10,4	-2,6	-48,9	-5,4	1,2
Yhteisövero	685	612	369	333	355
Muutos %	49,7	-10,6	-39,7	-9,8	6,4
Kiinteistövero	942	988	957	957	957
Muutos %	11,7	4,9	-3,1	0,0	0,0
VEROTULOSSI KIRJATTAVA	12 155	11 857	6 564	6 247	6 330
Muutos %	12,2	-2,5	-44,6	-4,8	1,3

Valtionosuudet

Kunnan valtionosuudet vuoden 2023 raamissa ovat Valtiovarainministeriön 8.7.2022 päivittämän valtionosuuksien ennakkolistien laskentatietojen mukaan. Ennakkolaskelma perustuu varainhoitovuoden 2022 valtionosuuslaskelmaan, josta on poistettu sote-uudistuksen yhteydessä hyvinvointialueille siirtyvät sote-sidonnaiset valtionosuudet (noin 5,36 mrd. €). Lisäksi laskelmassa on huomioitu sote-uudistuksen yhteydessä voimaan tulevat muutokset peruspalveluiden valtionosuudessa. Järjestelmään on lisätty 16 vuotta täyttäneiden ikäryhmä ja väestökasvun sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosat. Lisäksi verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksen lisäys- ja vähennysrajoja on muutettu. Laskelmassa on huomioitu vuoden 2021 väestörakennetilasto (TK) sekä muut päivittyneet määräytymistekijät niiltä osin kuin sellaisia on julkaisuajankohtaan mennessä ollut saatavilla. Kaikki määräytymistekijät ovat tiedossa loppusyksystä 2022, jolloin laskelma päivitetään lopulliseksi. Laskelmassa ei ole huomioitu opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuutta. Tämä on raamissa vuoden 2022 arvolla.

TALOUSARVION 2023 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2023-2025 LAADINTAOHJE

<https://vm.fi/valtionosuuspaatoksia-ja-laskentatietoja>

Ikärakenne, lask. kustannus	Muut lask. kustannukset	Lask. kustannukset yhteensä	Omarahoitusosuus, €	Valtionosuus omarahoitusosuuden jälkeen (välisumma)	Lisäosat yhteensä	Valtionosuuteen tehtävät vähennykset ja lisäykset, netto
4 570 293	511 551	5 081 844	3 959 798	1 122 045	65 914	-766 113
Valtionosuus ennen verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasausta		Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus		Veroperuste-muutoksista johtuvien veromenetysten korvaus	Opetus- ja kulttuuritoimen vos	Valtionosuudet pl kotikuntakorvaus
421 846	1 319 512	1 741 359	43 050	498 246	-608 200	1 631 405

Poistot

Poistot on laskettu raamiin käyttöomaisuuskirjanpidossa olevan aineiston perusteella. Poistot tulee tarkistaa vuoden 2022 ja 2023 aikana valmistuvien investointihankkeiden osalta.

INVESTOINTIOSA

Investointimenoa ovat uudisrakentamiseen tai ne perusparantamiseen liittyvät menot, jotka parantavat hyödykkeen tulon- tai palveluntuottamiskykyä alkuperäistä suuremmaksi. Lemin kunnan investointiraja on 5 000 euroa. Ensikertainen kalustaminen uudisrakentamisen tai perusparannuksen yhteydessä tekee kukin toimitin omalta osaltaan. Rakennuksiin liittyvät investointiesitykset sisältyvät teknisen lautakunnan talousarvioon.

Investointiesityksistä tulee tehdä esitykset hankkeittain ja perustelut toteuttamistarpeesta. Jos investoinnin toteutuminen kohdistuu kahdelle tai useammalle suunnitteluvuodelle, ilmoitetaan investoinnin kustannusarvio ja sen jaksotus suunnitteluvuosille. Hankkeen perusteluissa valtuusto voi antaa hankevastaavalle toimivaltuuden tarkistaa hankintamenon jaksottamista myöhemmin kokonaiskustannusarvion rajoissa. Investointimenon budjetoidaan suoriteperusteisesti varainhoitovuodelle, jona investoinnin kohteena oleva hyödyke tai valmistusastetta vastaava osa siitä arvioidaan otettavan vastaan. Sisäiset hankinnat käsitellään valmistuksena omaan käyttöön. Talousarvion investointiosaan budjetoidaan investointiin saatu rahoitusosuus, joka voi olla valtionosuutta tai muuta rahoitusosuutta

Talousarvion 2022 yhteydessä määritetyt investointiosan määrärahat olivat:

TALOUSARVION 2023 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2023-2025 LAADINTAOHJE

	Ta	Su
	2023	2024
Projektin nimi		
Maanhankinta	5 000	5 000
Omaisuuuden myynti	-200 000	-200 000
Liikenneturvallisuushankkeet	6 000	6 000
Koulukeskuksen peruskorjaukset	85 000	85 000
Hyvinvointiaseman peruskorjaukset	0	10 000
Oravanpesän peruskorjaukset	0	10 000
Iitiän päiväkodin peruskorjaukset	20 000	0
Iitiän ulkoliikuntapaikka	0	0
Hanketuki	0	0
Kirkonkylän frisbeegolfrata	0	10 000
Kuukanniemen kuntopaikat	10 000	0
Keittiökalusteet koulukeskus	10 000	15 000
Tuomelankangas 3 katu	100 000	
Melontareitti	7 650	7 650
Hanketuki	-2 250	-2 250
Vesiverkosto	50 000	50 000
Viemäriverkosto	50 000	50 000
TULOT	-2 250	-2 250
MENOT	343 650	248 650
NETTO	341 400	246 400

Talousarvion laadinta-aikataulu:

tuloarviot ja määrärahat Intime Talouden suunnittelu -ohjelmassa

Ulkoiset erät viimeistään su 2.10.2022 mennessä

Talousasiantuntija laskee sisäiset erät.

Kokonaisuuden tarkastelu johtoryhmässä 11.10.2022

Tilannekatsaus valmistelusta kunnanhallitus 24.10.2022

Lautakuntakäsittelyt 24.10 alkavalla viikolla

Kunnanhallitus 14.11.2022

Kunnanvaltuusto marraskuussa 28.11.2022

Lisätietoja saa kunnanjohtajalta ja talousasiantuntijalta.

TALOUSARVION 2023 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2023-2025 LAADINTAOHJE

Lemin kunta	Budjettiyhteenveto, ulkoinen tuloslaskelma						
INTIME/Talouden Suunnittelu	1 Yhteensä						
Selite	Tp21	Alkuper. Ta22	Tot 6 kk	Ta22enn	TA23 Raami	muutos	muutos
TULOSLASKELMA						alkuper. Ta22	Ta22enn
TOIMINTA TUOTOT							
Myyntituotot	791 232	652 500	378 337	647 480	603 400	-49 100	-44 080
Maksutuotot	191 233	189 740	62 143	189 740	165 900	-23 840	-23 840
Tuet ja avustukset	439 487	224 473	184 305	380 173	136 300	-88 173	-243 873
Muut toimintatuotot	292 439	319 109	103 236	311 209	348 600	29 491	37 391
TOIMINTATUOTOT	1 714 391	1 385 822	728 021	1 528 602	1 254 200	-131 622	-274 402
Valmistus omaan käyttöön	822	0	0	0	0		
TOIMINTAKULUT							
Henkilöstökulut							
Palkat ja palkkiot	-4 146 208	-3 850 310	-2 085 832	-4 150 660	-3 990 200	-139 890	160 460
Henkilösivukulut						0	0
Eläkekulut	-911 776	-842 400	-459 873	-893 800	-860 200	-17 800	33 600
Muut henkilösivukulut	-136 885	-133 200	-72 468	-143 700	-141 200	-8 000	2 500
Henkilöstökulut yhteensä	-5 194 869	-4 825 910	-2 618 173	-5 188 160	-4 991 600	-165 690	196 560
Palvelujen ostot	-13 074 798	-13 576 000	-6 695 310	-13 644 900	-1 814 300	11 761 700	11 830 600
Aineet, tarvikkeet ja tavara	-691 084	-667 630	-369 683	-694 030	-700 800	-33 170	-6 770
Avustukset	-178 005	-352 900	-82 992	-346 900	-211 400	141 500	135 500
Muut toimintakulut	-278 436	-285 402	-146 104	-284 402	-291 500	-6 098	-7 098
TOIMINTAKULUT	-19 417 192	-19 707 842	-9 912 262	-20 158 392	-8 009 600	11 698 242	12 148 792
TOIMINTAKATE	-17 701 979	-18 322 020	-9 184 241	-18 629 790	-6 755 400	11 566 620	11 874 390
Verotulot	12 155 182	11 864 000	6 281 858	11 864 000	6 563 000	-5 301 000	-5 301 000
Valtionosuudet	6 803 291	7 150 100	3 561 066	7 245 232	1 631 300	-5 518 800	-5 613 932
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-68 871	-57 350	-1 308	-57 350	-58 500	-1 150	-1 150
VUOSIKATE	1 187 623	634 730	657 375	422 092	1 380 400	745 670	958 308
Suunn.mukaiset poistot	-560 243	-538 720	-286 701	-549 822	-535 000	3 720	14 822
TILIKAUDEN TULOS	627 380	96 010	370 674	-127 730	845 400	749 390	973 130